

Warszawa, grudzień 1975

Mr 12/23

8176
pyp

Analiza sytuacji radia i telewizji na świecie
w okresie od maja do grudnia 1975 roku

W poprzednim sprawozdaniu o sytuacji radia i telewizji na świecie /kwiecień 1975 / podane zostały informacje dotyczące trudnej sytuacji finansowej większości krajów Europy zachodniej. Pogłębiający się wciąż kryzys doprowadził w okresie letnim 1975 do dość drastycznych posunięć programowych:

- skrócenia czasu nadawania programów tv /Francja, RFN, Szwajcaria, Wielka Brytania/;
- zwiększenie liczby powtórzeń w programach tv do 30% /Francja, RFN/;
- wprowadzenie przerw wakacyjnych w emisji niektórych programów tv /wszystkie trzecie programy w RFN/ i radiowych,
- łączenia programów radiowych w pewnych godzinach /RFN, Szwajcaria/.

Te zmiany spowodowały dość żywą reakcję odbiorców. Spadła nie tylko liczba oglądających programy, ale w okresie letnim np. w RFN wiele osób w ogóle wyrejestrowało swoje odbiorniki rezygnując z oglądania powtórzeń.

Większość radiotelewizji poszukuje wyjścia z impasu, ażeby zmniejszyć swój narastający z roku na rok deficyt. Niektóre radiotelewizje liczą się z tym, że uda im się mimo ogólnej recesji, przeforsować w parlamentach decyzję o zwiększeniu opłat abonamentowych. Jednakże np. w RFN, gdzie łączny deficyt wynosi już około 600 milionów marek, ani rządy poszczególnych krajów, ani tym bardziej rząd federalny nie podejmą tak niepopularnej w tym kraju decyzji o podwyżce abonamentu przed wyborami. Można więc liczyć, że podwyżka nastąpi w RFN najwcześniej 1 stycznia 1978 roku /podobne zresztą trudności ma w tej chwili również Francja, Holandia, Szwecja i Wielka Brytania/.

Poszukiwania zmniejszenia deficytu budżetowego idą w kilku kierunkach:

- zwiększenie reklamy i przeniesienie jej również na godziny wieczorne /np. w RFN I program TV nadaje reklamę jedynie w odcinkach regionalnych w czasie od godziny 18.00 do 19.58; czas trwania nie może łącznie przekroczyć 20 minut/;
- przeanalizowanie zwolnień od opłat abonamentowych i ograniczenie ich przyznawania jedynie do osób znajdujących się rzeczywiście w trudnych warunkach finansowych /w RFN np. wyniesie to rocznie ca 50 milionów marek/;
- ściślejsza międzynarodowa współpraca w produkcji programów tv, przede wszystkim rozrywkowych ze względu na koszty /angażowanie gwiazd/; 22 telewizje z 18 krajów uczestniczyły w sympozjum UER, podczas którego podjęto decyzję o współpracy również w dziedzinie międzynarodowych programów quizowych np. "Gra bez granic" /udział biorą - Austria, Belgia, Francja, RFN, Szwajcaria, Włochy, Wielka

Brytania/:

- przystopowanie do roku 1980 wszystkich większych inwestycji i rozbudowy sieci stacji nadawczych - głównie telewizyjnych /w związku z tym ograniczono również rozwój sieci lokalnych stacji radiowych i tv/. Mimo tych drastycznych, szczególnie odczuwanych w programie tv RFN oszczędności, dwie państwowe radiofonie Deutsche Welle i Deutschlandfunk otrzymały w Kolonii nowy Dom Radia, którego koszt wyniósł 117 milionów marek, a koszt całego Centrum przeznaczonego dla tych dwóch ośrodków propagandy politycznej wyniesie do roku 1977 - 355 milionów marek;

- międzynarodowa współpraca w dziedzinie rozwoju techniki radiowej i telewizyjnej przede wszystkim w dziedzinie możliwości wykorzystywania satelitów w przekazie informacji i programów /eksperymenty w Indiach i próby wykorzystania przekazu satelitarnego w krajach arabskich do emisji programów oświatowych głównie dla rolników/; także prowadzone są wspólne prace badawczo-wdrożeniowe nad wideopłatą,

- umowy o współpracy z przemysłem filmowym /USA, Francja, RFN, Wielka Brytania/; produkcja seriali i filmów przeznaczonych dla kin.

T E L E W I Z J A

Założenia zimowych układów wchodzących normalnie w życie w październiku /w tym roku wyjątkowo w wielu krajach zaczęto zmiany wprowadzać już we wrześniu/ idą w następujących kierunkach:

70 - Koordynacja programów telewizyjnych w wypadku emisji dwóch lub więcej
76 programów; konkurencyjność obowiązuje przede wszystkim w dziedzinie rozrywki
78 /show, film, teatr itp./; inne rodzaje emisji są koordynowane np. programy dla
79 młodziędzy, oświata, publicystyka /w tym ostatnim wypadku chodzi głównie o tema-
78 tykę/; w RFN - przy nadawaniu trzech programów tv zaczyna ostatnio obowiązywać
84 większe zróżnicowanie /to samo zresztą dotyczy Francji/; w Wielkiej Brytanii nato-
84 miast konkurencja pozostaje zawsze konkurencją w ramach wspólnej koncepcji tele-
80 wizji i radia. Wtedy kiedy radio nadaje cykl wywiadów z jakąś wybitną osobistoś-
81 cią, telewizja nadaje cykl filmowy związany z życiem lub twórczością przedstaw-
81 nej postaci. Cel takiej konkurencji jest jasny - pozyskanie odbiorcy i utrzymanie
78,5 go obojętne przy jakim odbiorniku - telewizyjnym lub radiowym.

- Wieczorne wydanie dzienników telewizyjnych między godz. 19.00 a 20.30 utrzymano w większości krajów jako przegląd informacji bieżącej obejmującej najważniejsze wydarzenia dnia; natomiast późnowieczorne wydania dzienników w godzinach po 21.30 nabierają w większości krajów charakteru magazynowego z uwzględnieniem tzw. publicystyki pogłębionej /komentarze, dyskusje, rozmowy na najważniejszy temat poruszany w tym wydaniu/; Wprowadzono w niektórych krajach /Francja, Wielka Brytania, USA/ dzienniki telewizyjne dla dzieci w wieku od lat 8 do 12 /początkowo raz w tygodniu, obecnie już trzy razy tygodniowo/. RFN rozpoczyna próby z DTV dla młodości starszej do lat 18 /III program Hessischer Rundfunk/.

- Publicystyka pogłębiona; magazyny problemowe - polityczne, ekonomiczne, społeczne - uzupełniane np. dyskusją i rozmowami telefonicznymi widzów; w RFN np. po magazynie poniedziałkowym "Monitor" nadawanym o godzinie 20.15 w programie I o godzinie 21.00 w programie III tv WDR rozpoczyna się dyskusja dziennikarzy na omawiany w magazynie temat.

- Ustalono stałe ramówki we wszystkich krajach Europy dla publicystycznych programów politycznych, ekonomicznych i społecznych.
- Zwiększono również liczby odcinków /w tygodniu/ przeznaczonych na pozycje publicystyczne /zarówno polityczne jak i ekonomiczne/ - przede wszystkim w II lub III programach telewizyjnych /Wielka Brytania, Francja, RFN oraz kraje socjalistyczne, które wprowadziły II programy tv/.
- Wzrosła poważnie liczba pozycji publicystyki kulturalnej /większość krajów/ i to nie tylko w formie magazynowej, ale również reportaży i spotkań z twórcami, dyskusji, rozmów itp. /głównie Francja, Wielka Brytania/.
- Zauważyć można powrót do wielkich programów rozrywkowych typu "show" /Wielka Brytania, RFN/ przy równoczesnej likwidacji od połowy roku 1976 dotychczas nadawanych pozycji typu "talk-show". Poza tym próbuje się wprowadzać nowe formy rozrywki - głównie tzw. "gier towarzyskich", konkursów itp.
- Zaznacza się dążenie do wprowadzenia zmian w programach przeznaczonych dla młodzieży starszej, która przestała interesować się telewizją /wraca do radia, które zresztą tę szansę umiało wykorzystać/; autorom telewizyjnym proponuje się obecnie sięgnięcie do przykładów radiowych audycji realizowanych przez samą młodzież - głównie chodzi tu o studenckie rozgłośnie radiowe amerykańskich uczelni.
- Zwraca się coraz większą uwagę na programy dla ludzi "trzeciego wieku" - najważniejszych odbiorców telewizji, jak to wykazały badania przeprowadzone w wielu krajach np. w Szwajcarii, Szwecji, RFN. Z badań wynika, że ani dotychczasowe formy, ani treści nie zadowalają ludzi starszych; poza tym godziny popołudniowe, które w większości krajów Europy zachodniej przeznacza się dla tej grupy odbiorców są niewystarczające. W postulatach zgłaszanych w ankietach proszą oni o przedłużenie godzin emisji przynajmniej jednego z nadawanych programów poza godzinę 24.00.
- Nadawane dotychczas w Dziennikach tv lub w magazynach publicystycznych informacje o wydarzeniach lokalnych czy regionalnych /ochrona środowiska, ważne wydarzenia kulturalne, społeczne inicjatywy/ mogące zainteresować ogół społeczeństwa nadawane są coraz częściej również poza tymi cyklami programowymi.
- Programy telewizyjne poświęcają więcej miejsca na emisję reportaży i dokumentalnych filmów informujących i pokazujących miasta i kraje warte zwiedzenia; chodzi tu głównie o ułatwienie organizowania urlopu czy wolnych od pracy dni /niektóre kraje wprowadziły u siebie stałe rubryki informujące o ciekawych krajach i zwyczajach/.

- W większości krajów świata telewizja włączona została do ogólnonarodowego systemu oświaty. Programy nadawane dla przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych są w większości obligatoryjne. Natomiast w formach kształcenia dorosłych telewizja pełni rolę dwojaką - albo zastępuje normalne zajęcia szkolne, albo też emituje wykłady uzupełniające wiedzę zdobywaną na kursach czy uczelniach.
- Dla dorosłych pragnących uzupełniać na bieżąco swoją wiedzę w różnych dziedzinach większość telewizji w ostatnim okresie nadaje całonocne cykle jednotematyczne. W roku bieżącym w wielu krajach Europy zachodniej /Szwecja, REN, Austria, Szwajcaria, Wielka Brytania/ ważnymi problemami są - cybernetyka i elektronika.
- Wiele miejsca poświęcają programy telewizyjne zagadnieniom prognozowania do roku 2000 i nawet dalej.
- Formą zdobywającą sobie coraz większą popularność nie tylko wśród widzów, ale i autorów, szczególnie młodych, jest telewizyjny teatr faktu. Wiele miejsca zajmuje w nim problematyka współczesna - problemy społeczne i stosunki międzyludzkie /Francja, Kraje Skandynawskie, strefa obszaru języka niemieckiego, Wielka Brytania/.
- Repertuar klasyczny utrzymuje się w programach teatru telewizji wszystkich krajów Europy. Wielka Brytania powtarza inscenizacje teatru klasycznego systematycznie co dziesięć lat dla każdego dorastającego pokolenia. Taka sama zasada obowiązuje również w programie radiowym. Redakcja francuskiego teatru TV oprócz realizacji przeznaczonych wyłącznie dla telewizji wróciła również do bezpośrednich transmisji z teatrów - przede wszystkim prowincjonalnych.
- Wieloodcinkowe powieści rodzinne biorą za temat przede wszystkim codzienne kłopoty współczesnej rodziny - /CSRS, ZSRR, Szwecja, REN/;
- Seriale - najbardziej telewizyjny gatunek twórczości, wywołuje obecnie wiele kontrowersji w prasie. Tym niemniej należy wśród widzów do najpopularniejszych gatunków telewizyjnych. Wszystkie badania potwierdzają, że seriale cieszą się niesłabnącym zainteresowaniem. Największym eksporterem seriali tv dla 95 krajów świata są trzy amerykańskie towarzystwa: CBS, NBC i ABC.
- Problemy emitowania filmów kinowych na ekranach telewizyjnych są w poszczególnych krajach przedmiotem różnie rozwiązywanych układów między kinematografią a telewizją. W roku bieżącym w REN podpisana została umowa z przemysłem kinowym, która gwarantuje wspólną produkcję filmów. Premiery wielu filmów trudnych, które nie trafiają do kin nadawały w tym roku programy tv. Wszystkie filmy z krajów socjalistycznych miały jak dotychczas w REN swoje premiery głównie w telewizji; również filmy takie jak "Krzyki i szept" nie trafiły do kina, a jedynie na ekran tv.
- Umowa podpisana pomiędzy kinematografią a telewizyjnymi towarzystwami we Francji przewiduje również swego rodzaju ograniczenia. Telewizja zobowiązała się do emisji 150 filmów rocznie w tym 50% muszą stanowić filmy produkcji francuskiej.

W programach telewizyjnych we Francji nie wolno emitować filmów w piątki wieczorem, w soboty i niedziele po południu. Program telewizyjny zobowiązał się do informowania i recenzowania filmów wchodzących na ekrany kin.

Filmy fabularne w NRD prezentowane są widzom głównie za pośrednictwem telewizji. W NRD kina nie cieszą się dużą frekwencją /chodzi do nich głównie młodzież/. W repertuarze przeważają filmy radzieckie i z krajów specjalistycznych /w roku bieżącym wzrosła liczba filmów zachodnich/. Filmy emitowane są w stałych cyklach. Zagraniczne filmy są wszystkie dubbingowane. Filmy radzieckie, nadawane są w czwartki i niedziele po południu w II programie TV NRD również w wersji oryginalnej.

R A D I O

Ostatni okres charakteryzuje się lepszą koncepcją układów ramowych programów radia - wyraźnie sprofilowanie poszczególnych programów /ZSRR, CSRS, Węgry, NRD, Finlandia, Austria, REN, Szwajcaria, Włochy, Wielka Brytania/. Zasada są trzy lub w niektórych krajach cztery programy - I ogólny, II informacyjno-rozrywkowy, III kulturalno-oświatowy /różnice mogą tu zachodzić jedynie w nazwach/.

Ogólne zasady reformy układów:

- a. zróżnicowanie tematyczne /treści i formy/ pozycji słownych i rodzajów muzyki;
- b. podział na dłuższe odcinki z zachowaniem stałych godzin emisji, ażeby słuchaczowi ułatwić odczytanie interesujących go pozycji;
- c. wprowadzenie stałych, odpowiedzialnych za poszczególne bloki "gospodarzy" odcinków;
- d. ścisła czasowa koordynacja poszczególnych odcinków we wszystkich programach umożliwiającą przełączenie się na inną audycję, która w danym momencie jest dla odbiorcy bardziej interesująca;
- e. wydzielenie stałych czasowych odcinków na programy lokalne /Austria, Szwajcaria, Wielka Brytania/;
- f. zachowanie stałego udziału muzyki - program ogólny ca 55%; program oświatowo-kulturalny - ca 65% i program informacyjno-rozrywkowy od 80 do 90%.

Dzienniki radiowe poranne są przeważnie bardzo krótkie, od dwóch do pięciu minut; południowe - są to magazyny godzinne, z wykorzystaniem nowych form dziennikarskich; większość tych południowych pozycji przygotowywana jest przez stałego dziennikarza, który zaprasza do dyskusji i rozmów na aktualny problem dnia /ciekawa nowa forma tych debat zrealizowana została w programach radia Monte Carlo i France-Inter - Aktualności R-TV Nr 21/.

Publicystyka popołudniowa - zagraniczna i krajowa przynosi wiele problemów ekonomiczno-społecznych /Austria, Francja, REN/.

Blok informacyjny przeniesiono we wszystkich programach radiowych na najlepsze godziny odbioru tzn. 17.30 - 19.00.

19.30 - nowy blok - konkurencja dla programu telewizyjnego pod hasłem "Włącz proszę radio i słuchaj!". Zawiera on interesujące pozycje słowne, a nie jak dotychczas wyłącznie muzyczne.

W II programach radiowych - godziny od 19.00 do 21.00 przeznacza się dla młodzieży starszej /NRD, RFN, Szwecja/. Są to audycje, które oprócz poważnie traktowanej publicystyki społeczno-ekonomicznej i politycznej przynoszą również rozrywkę. Wiele kontrowersji wywołała np. w RFN codzienna "Radioteka", którą dla młodzieży nadaje program radiowy Westdeutscher Rundfunk /patrz Aktualności R-TV nr 20/.

Sobotę - godziny przedpołudniowe przeznaczono w radio na nowy typ audycji publicystycznych - radio staje się tu albo partnerem do dyskusji na poważne tematy, albo rozjemcą w sprawach konfliktowych: obywatel - urząd /RFN, Austria, Szwajcaria/.

Nowością są również dyskusje "na żywo" w regionalnych odcinkach programu radiowego, telewizyjnego i prasy lokalnej. Jest to inicjatywa radia do której włączyła się tv i prasa. Dyskusje te na aktualne tematy dnia, są transmitowane "na żywo" po głównym wydaniu DTV /godzina 20.15/ w III programie tv i II programie radiowym /RFN/.

Organizowane są radiowe audycje na temat środków masowego przekazu. Obejmują one krytykę programu telewizyjnego, stosunek widza do realizacji programów tv; informację dla rodziców dotyczącą umiejętnego korzystania z telewizji przez dzieci oraz informację o programach tv przeznaczonych dla dzieci do wspólnego odbioru z rodzicami.

Przygotowuje się audycje radiowe specjalnie dla osób starszych - informacyjne, publicystyczne, oświatowe i rozrywkowe; /również i tu odbiorcy zgłaszają zastrzeżenia odnośnie treści, formy i czasu nadawania/.

W dziedzinie oświaty w radio cykle przedpołudniowe przeznaczone głównie dla kobiet dotyczą różnych dziedzin wiedzy, związanych jednak przede wszystkim z wychowaniem i zdrowiem. Ogólne, ale i trudniejsze wiadomości przynoszą wieczorne wykłady Międzynarodowego Uniwersytetu Radiowego. Lekcje języków obcych i wykłady Uniwersytetu Kwadrygi /te ostatnie jedynie w strefie języka niemieckiego/ nadawane późniejszym popołudniem przeznaczone są w zasadzie dla osób kształcących się zaocznie /wykłady Uniwersytetu Otwartego - BBC nadaje w radio we wczesnych godzinach porannych/.

W ramach porannych odcinków dla szkół nadawane są audycje dla klas młodszych obejmujących wszystkie przedmioty podstawowe. Dla klas starszych szkół podstawowych i ponadpodstawowych przygotowuje się wykłady z wychowania obywatelskiego, informacje o pracy zawodowej i możliwościach zatrudnienia w różnych zakładach przemysłowych, usługowych czy wreszcie w rolnictwie.

Audycje umuzykalniające prowadzone są wspólnie z telewizją; również wspólnie z telewizją przygotowywane są lekcje języków obcych. Scenki z życia i dialogi nadaje się w programie tv, natomiast reguły gramatyczne i naukę słówek przejęło radio.

W ogóle przeglądając dokładnie układy ramowe przygotowane na rok szkolny 1975/76 należy zauważyć, że wykłady i lekcje literatury, historii, geografii, matematyki, fizyki, chemii przejęła telewizja, natomiast w radiu pozostało wychowanie estetyczne, nauki społeczne, informacje o pracy zawodowej oraz lekcje dla najmłodszych.

Teatr radiowy - słuchowisko w programach radiowych ma swoją stałą i ugruntowaną pozycję; nowości, które ostatnio lansowano wcale nie "wyrugowały" z programu tzw. klasycznego słuchowiska. Natomiast ważną pozycję we wszystkich programach stanowi obecnie tzw. Radiowy Teatr Faktu - są to autentyczne nagrania na pewien z góry założony przez autora temat i następnie montowane w studio. Autor jest tu jednocześnie reżyserem, który bez scenariusza tworzy na podstawie zebranych dźwięków i nagrań własną koncepcję utworu literackiego.

Nowym wynalazkiem, który budzi w tej chwili wiele nadziei i jednocześnie wiele sprzeciwów u tych, którzy tej metody nie znają są nagrania słuchowisk wykonywane za pośrednictwem tzw. "sztucznej głowy". Te stereofoniczne, bardzo czyste nagrania pozostają ciągle jeszcze jedynie w sferze eksperymentu. "Sztuczna głowa" daje ogromne możliwości wyjścia z nagraniami stereofonicznymi poza studio, ale wymaga również odpowiednich tekstów.

Ten nowy wynalazek techniczny stwarza również i nowe możliwości nagrań kwadrofonicznych /w posiadaniu OBOPiSP jest specjalna audycja z nagraniami wykonanymi przy pomocy "Sztucznej głowy" przesłana nam przez radiotelewizję Norddeutscher Rundfunk/.

25

Opracowała: Halina Żebrowska